

SAĞLIK BİLİMLERİNDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

CURRENT PERSPECTIVES ON
HEALTH SCIENCES

Research Article

Career concerns and employment hopes of senior nursing students during the COVID-19 pandemic

COVID-19 pandemisinde hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kariyer endişeleri ve iş umutları

Buket Şimşek Arslan¹, Münevver Küçük², Gizem Aydın¹, Betül Akbaş¹

¹Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Burdur, Türkiye

²Memorial Antalya Hastanesi, Antalya, Türkiye

Received 15.11.2022

Accepted 29.11.2022

Published Online 31.12.2022

Article Code CPHS2022-3(3)-4

Keywords

nursing
education
employment hope
career concern
pandemic

Anahtar kelimeler

hemşirelik
eğitim
iş umudu
kariyer endişeleri
pandemi

Corresponding Author

Buket ŞİMŞEK ARSLAN
buketsmse@gmail.com

ORCID

B Şimşek Arslan
0000-0003-1731-4471
M Küçük
0000-0001-8285-1914
G Aydın
0000-0001-8184-5993
B Akbaş
0000-0002-5305-7153

Abstract

Aim: The aim of the study is to determine the career concerns and employment hopes of senior nursing students during the COVID-19 pandemic. **Materials and Methods:** The descriptive study was conducted with 91 senior nursing students. Personal Information Form, Adult Career Concerns Inventory-Short Form and Employment Hope Scale were used as data collection tools. Data were collected online. The data analysis was carried out in the SPSS package program using descriptive statistics, independent sample t-test, One-way ANOVA test, and Pearson correlation test. **Results:** The mean age of the participants was 22.6±1.35 years and 75.8% of them were women. While 59.3% of the participants found their theoretical knowledge partially sufficient, 27.5% found it insufficient. In addition, 53.8% of the participants found their practice skills insufficient. The mean score of the career concerns was determined as 31.1±7.42, and the mean total score of employment hope was determined as 105.7±20.88. Statistically significant results were found between income level, career concerns, and employment hope. In addition, it was determined that the participants who did not have the environment for distance education and who evaluated their application skills as insufficient experienced more career concerns. According to correlation analysis, a significant negative relationship was found between career concerns and employment hopes ($r=-0.323$ $p=0.002$). **Conclusion:** In the study, it was determined that the career concerns and employment hopes of senior nursing students who received education during the pandemic period were above the average. Despite the increase in the career concerns of the participants, the high employment hopes were evaluated as a positive situation. In this context, it is recommended that managers who will work with nurses who graduated during the pandemic period prepare development programs focused on lifelong learning and plan their orientation periods by considering the disruptions in education.

Öz

Amaç: Çalışmanın amacı, COVID-19 pandemisinde hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kariyer endişeleri ve iş umutlarının belirlenmesidir. **Gereç ve Yöntem:** Tanımlayıcı türde olan çalışma, 91 hemşirelik son sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Yetişkin Kariyer Endişeleri Ölçeği Kısa Formu ve İş Umudu Ölçeği kullanılmıştır. Veriler online olarak toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 26.0 paket programında tanımlayıcı istatistikler, bağımsız örneklem t testi, One way Anova testi, pearson korelasyon testi kullanılarak yapılmıştır. **Bulgular:** Katılımcıların yaş ortalaması 22,6±1,35 yıldır ve %75,8'i kadındır. Katılımcıların %59,3'ü teorik bilgisini kısmen yeterli bulurken, %27,5'i yetersiz bulmuştur. Ayrıca katılımcıların %53,8'i uygulama becerilerini yetersiz bulmuştur. Kariyer endişeleri toplam puan ortalaması 31,1±7,42, iş umudu toplam puan ortalaması 105,7±20,88 olarak belirlenmiştir. Gelir düzeyi ile kariyer endişeleri ve iş umudu arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur. Ayrıca uzaktan eğitim için uygun ortama sahip olmayan ve uygulama becerini yetersiz olarak değerlendiren katılımcıların daha fazla kariyer endişesi yaşadığı belirlenmiştir. Korelasyon analizine göre ise kariyer endişeleri ve iş umutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,323$ $p=0,002$). **Sonuç:** Yapılan çalışmada pandemi döneminde eğitim alan hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kariyer endişelerinin ve iş umutlarının ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların kariyer endişelerinin artmasına rağmen iş umutlarının yüksek olması olumlu bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, pandemi döneminde mezun olan hemşirelerle çalışacak yöneticilere yaşam boyu öğrenme odaklı gelişim programları hazırlamaları ve oryantasyon sürelerini eğitimde ortaya çıkan aksaklıklar göz önünde bulundurularak planlanmaları önerilmektedir.

To cite this article:

Şimşek-Arslan B, Küçük M, Aydın G, Akbaş B. Career concerns and employment hopes of senior nursing students during the COVID-19 pandemic. Curr Perspect Health Sci. 2022;3(3):115-121.

GİRİŞ

COVID-19 pandemisinin en fazla etkilediği alanlardan biri eğitimidir. Pandemi sürecinde eğitimin her kademesinde uzaktan eğitime geçilmesi bazı olumsuzluklara neden olmuştur. Pandemi sürecinde uzaktan eğitimden olumsuz etkilenen bölümlerden biri klinik/saha uygulaması olan hemşirelik alanıdır (1,2).

Pandemi sürecinde okulların kapatılması hemşirelikte klinik eğitimin uzaktan eğitime entegre edilmesine ve klinikte öğrenilmesi gereken becerilerin online ortama taşınmasına neden olmuştur. Bu değişim öğrencilerde zorlanmalara neden olmuştur. Kürtüncü ve Kurt'un (3) çalışmasında öğrenciler, uzaktan eğitim ile derslerin işlenmesine ve sınavların yapılmasına yönelik kaygı yaşadıklarını belirtmiştir. Taş ve Köktürk Dalcı (4) ise eğitimin uzaktan olması ve uygulamaların gerçekleştirilememesi nedeniyle hemşirelik öğrencilerinin motivasyonlarının olumsuz etkilendiği belirtmişlerdir. Albayrak ve arkadaşlarının (5) yaptığı çalışmada ise uzaktan eğitim ile hemşirelik esasları uygulama dersini veren akademisyenlerin tamamına yakını derslerin beceri geliştirme açısından yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Pandemi sürecinde öğrencilerin eğitim ile ilgili yaşadıkları kaygı, akademik performanslarını ve kariyerleri ile ilgili düşüncelerini olumsuz etkilemiştir (6-8). Öğrencilerde en çok endişe yaratan durumlar arasında mezuniyet sonrası ne yapacağını bilememe ve başarılı olma baskısı tanımlanmıştır (9). Özellikle son sınıf öğrencilerinin korku, kaygı, kendilerini yük altında ve köşeye sıkışmış hissetme durumlarının fazla olduğu görülmüştür (10). Uygulamada eksikliği olan öğrencilerin baskı hissettiği bilinmektedir (11). Son sınıf öğrencilerimizin pandemi süreci nedeniyle kariyerleri hakkında kaygılarına yönelik ifadeleri de bu durumu destekleyen bir gözlem olarak değerlendirilmiştir. Pandemi sürecinde öğrencilerin beceri gelişiminin sınırlı olması, kaygılarının artması ve motivasyonlarının düşmesi nedeniyle kariyer endişesi yaşayabilecekleri ve iş umutlarının olumsuz etkilenebileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda çalışma, pandemi dönemi hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kariyer endişeleri ve iş umutlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

• Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin kariyer endişeleri ne düzeydedir?

• Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin iş umutları ne düzeydedir?

• Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin uzaktan eğitim için gerekli ortama sahip olma durumları ve uzaktan eğitim sürecinde dersleri takip etme biçimleri ile kariyer endişeleri ve iş umutları arasında ilişki var mıdır?

• Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencileri hemşirelik mesleği ile ilgili teorik bilgilerini ve uygulama becerilerini nasıl değerlendirmektedirler?

• Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleği ile ilgili teorik bilgilerini ve uygulama becerilerini değerlendirmeleri ile kariyer endişelerini ve iş umutları arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı türde yapılan çalışmanın evrenini Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde 2021-2022 Eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında öğrenim gören 99 son sınıf hemşirelik bölümü öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmanın örneklemini ise bu öğrenciler arasından katılmaya gönüllü olan 91 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Yetişkin Kariyer Endişeleri Ölçeği Kısa Formu ve İş Umudu Ölçeği kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu: Form toplam dokuz sorudan oluşmaktadır. Formda kişisel bilgiler, uzaktan eğitim süreci ile ilgili sorular ve öğrencilerin teorik bilgilerini ve uygulama becerilerini değerlendirmeleri yer almaktadır. Ayrıca formda hemşirelik bilgi ve becerilerini kısmen yeterli veya yetersiz değerlendiren öğrenciler için bu eksikliklerin etkileri ve çözüm önerilerinin sorulduğu iki açık uçlu soru bulunmaktadır.

Yetişkin kariyer endişeleri ölçeği kısa formu (YKEÖ-KF): Bireylerin kariyer süreçlerinde plan ve keşif süreçlerini kolaylaştırma, şu anda ve gelecekte gerçekleştirmeleri gereken görevleri anlamalarını sağlama amacıyla geliştirilen ölçeğin orijinali 61 maddeden oluşmaktadır. Perrone ve ark. (12) tarafından 2003 yılında ölçeğin 12 maddelik kısa formu geliştirilmiştir. Ülkemizde ise ölçeğin uyarlaması Şahin ve ark. (13) tarafından 2019 yılında yapılmıştır.

Uyarlama çalışması sırasında ölçeğin dokuz maddesinin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir. Beşli likert tipinde olan ölçek, dört alt boyuttan (keşfetme, yerleşme, sürdürme, geri çekilme) oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 9 en yüksek puan 45 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan puanın artması katılımcıların kariyer endişelerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek için Cronbach alfa değeri 0,84 olarak bulunmuştur (13). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,88 olarak hesaplanmıştır.

İş umudu ölçeği: Hong ve ark. (14) tarafından 2012 yılında geliştirilen ölçek, 2013 yılında Akın ve ark. (15) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Toplam 14 maddeden oluşmakta ve iki alt boyutu (psikolojik güçlendirme ve amaç yönelimli yol) bulunmaktadır. Ölçek 11'li likert olarak yapılandırılmıştır; 0-kesinlikle katılmıyorum, 5-Nötr, 10-Kesinlikle katılıyorum şeklinde sınıflandırılmıştır. Ölçekten alınan en düşük puan 0, en yüksek puan 140'tır. Ölçekten alınan puan arttıkça iş umudu düzeyi artmaktadır. Ölçek için Cronbach alfa değeri 0,93 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,94 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması: Etik kurul onayı alındıktan sonra ilgili üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığından kurum izni alınmıştır. Kurum izni alındıktan sonra, veri toplama formları web ortamına aktarılmıştır (Google Forms). Veri toplama formunun ilk bölümünde aydınlatılmış onam yer almıştır. Katılımcılar onamı okuyup onayladıktan sonra soruları yanıtlamışlardır.

Verilerin Analizi: Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 26.0 paket programı kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen veriler için tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, ortanca) kullanılmıştır. Ölçeklerin toplam puanı hesaplanmış ve analizler yapılmadan önce verilerin normallik eğrisi kontrol edilmiştir. Ölçek toplam puanları üzerinden yapılan normallik testinde basıklık çarpıklık değerleri her iki ölçek için de -1,5 ve +1,5 arasında bulunduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır (16). Bu nedenle parametrik testler (bağımsız örneklem t testi, One way Anova testi, pearson korelasyon) kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmanın yapılabilmesi için Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (11.05.2022 tarih ve GO 2022/710 karar no) etik onay, katılımcılardan yazılı onam ve ölçekler için kullanım izni alınmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmaya katılan bireylerin yaş ortalaması $22,6 \pm 1,35$ (min.: 20- maks.: 27) ve %75,8'i kadındır. Katılımcıların %74,7'sinin gelir durumu orta düzeydedir. Katılımcıların %51,6'sı uzaktan eğitim için gerekli ortama sahip, %12,1'i sahip değildir. Uzaktan eğitim sürecinde katılımcıların %65,9'u çoğunlukla dersleri ders kayıtlarından takip etmiştir. Katılımcıların %59,3'ü teorik bilgisini kısmen yeterli bulurken, %27,5'i yetersiz bulmuştur. Uygulama becerilerini değerlendirmeleri istendiğinde katılımcıların %53,8'i uygulama becerilerini yetersiz bulmuştur.

Katılımcıların ölçek toplam puanlarına bakıldığında kariyer endişeleri toplam puan ortalaması $31,1 \pm 7,42$, iş umudu toplam puan ortalaması $105,7 \pm 20,88$ olarak bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Yetişkin kariyer endişeleri ve iş umudu ölçekleri puanları

Ölçekler ve Alt Boyutları	n	Min.	Max.	$\bar{X} \pm SS$
YKEO toplam puan		9	45	31,1±7,42
Keşfetme		2	10	6,6±2,00
Yerleşme		2	10	7,0±2,08
Sürdürme		3	15	10,5±2,91
Geri çekilme	91	2	10	6,8±2,36
İş umudu ölçeği toplam puan		58	140	105,7±20,88
Psikolojik güçlendirme		16	40	35,4±5,65
Amaç yönelimli yol		27	100	73,3±16,83

YKEO: Yetişkin kariyer endişeleri ve iş umudu ölçeği, n: örneklem sayısı, X: ortalama, SS: standart sapma

Kişisel bilgiler ile kariyer endişeleri değerlendirildiğinde; cinsiyet, derslerin takibi ve teorik bilgi düzeyi ile kariyer endişeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0,05$). Kariyer endişesinin gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F(2,88) = 3,514$, $p = 0,034$). Kariyer endişesinin gelir düzeyine göre nasıl farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla yapılan post-hoc Tukey testi sonucuna göre farklılığın gelir durumu düşük olan katılımcılarla gelir durumu yüksek olan katılımcılar arasında olduğu belirlenmiştir. Gelir durumu düşük olan katılımcılar daha fazla kariyer endişesi yaşamaktadır ($p < 0,05$).

Uygulama becerileri ile kariyer endişesi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F(2, 88)=5,763$, $p=0,004$). Post-hoc Tukey testi sonucuna göre uygulama becerilerini yetersiz olarak değerlendiren katılımcılar, yeterli olarak değerlendiren katılımcılara göre daha fazla kariyer endişesi yaşamaktadır ($p < 0,05$).

Kişiler bilgileri ile iş umudu değerlendirildiğinde; cinsiyet, uzaktan eğitim için yeterli ortama sahip olma, derslerin takibi, teorik bilgi ve uygulama becerisi ile iş umudu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). İş umudunun gelir durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F(2,88)= 3,368$, $p= 0,039$). İş umudunun gelir düzeyine göre nasıl farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla yapılan post-hoc Tukey testi sonucuna göre farklılığın gelir durumu orta düzeyde olan katılımcılarla gelir durumu yüksek olan katılımcılar arasında olduğu belirlenmiştir. Gelir durumu düşük olan katılımcıların daha az iş umudu olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Kariyer endişesi ve iş umudu arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizine göre; kariyer endişeleri ve iş umutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r = -0,323$ $p= 0,002$). Buna göre katılımcıların iş umutları arttıkça kariyer endişeleri azalmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların COVID-19 pandemi döneminde beslenme alışkanlıklarındaki değişimin dağılımı.

Ölçekler ve Alt Boyutlar	1	2	3	4	5	6	7	8
1. YKEO toplam puan	-	0,797**	0,817**	0,866**	0,678**	-0,323**	-0,269**	-0,311**
2. Keşfetme	---	---	0,629**	0,566**	0,402**	-0,311**	-0,273**	-0,294**
3. Yerleşme	---	---	---	0,675**	0,320**	-0,340**	-0,311**	-0,318**
4. Sürdürme	---	---	---	---	0,411**	-0,302**	-0,260*	-0,288**
5. Geri çekilme	---	---	---	---	---	-0,079	-0,019	-0,092
6. İş umudu ölçeği toplam puan	---	---	---	---	---	---	0,782**	0,978**
7. Psikolojik güçlendirme	---	---	---	---	---	---	---	0,634**
8. Amaç yönelimli yol	---	---	---	---	---	---	---	---

YKEÖ: Yetişkin kariyer endişeleri ve iş umudu ölçeği, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

TARTIŞMA

Covid-19 pandemisinde uygulamalı derslerin klinikte yürütülememesi nedeniyle hemşirelik öğrencileri en çok sorun yaşayan grup olmuştur (3). Çalışmada katılımcıların yarısından fazlası teorik bilgisini kısmen

yeterli bulurken (%59,3), uygulama becerilerini (%53,8) yetersiz bulmuştur. Karaman, Çakmak ve Yerebakan'ın (17) yaptıkları çalışmada katılımcıların %53,5'i uzaktan eğitim sürecinin teorik dersler üzerindeki etkisini ve %84,8'i uzaktan eğitim sürecinin uygulamalı dersler üzerindeki etkisini olumsuz değerlendirmişlerdir. Kürtüncü ve Kurt'un (3) çalışmasında da hemşirelik öğrencileri uzaktan eğitim ile uygulamalı derslerinin yetersiz olacağını belirtmişlerdir. Bu çalışmada uygulama becerilerini yeterince geliştiremeyen öğrencilerin daha fazla kariyer endişesi yaşamaları bu sonuçları doğrular niteliktedir.

COVID-19 pandemisinde öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar stres ve anksiyete düzeylerinin arttığını göstermektedir (18-22). Uzaktan eğitim alan hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama yapamamaları, eğitim süreçlerindeki belirsizlikler, uzaktan eğitim nedeniyle ortaya çıkan zorluklar nedeniyle endişeli hissettikleri bulunmuştur (23-25). Pandemi sürecinde yapılan başka bir çalışmada hemşirelik birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin stres düzeyinin diğer sınıflara göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin stres düzeylerinin yüksek olmasının nedeni mezuniyet ve mesleğe başlama olarak ifade edilmiştir (26). Mahmud, Talukder ve Rahman'ın (27) yaptıkları çalışmada ise katılımcıların COVID-19 pandemisinde yaşadıkları stres ve anksiyetenin kariyerleri üzerinde endişeye neden olduğunu belirlemişlerdir. Rahmadani ve Sahrani'nin (28) çalışmasında COVID-19 pandemisi sırasında yaşanan stresin son sınıf öğrencilerinin kariyer endişelerine önemli etkileri olduğu gösterilmiştir. Benzer şekilde Ece'nin (7) yaptığı çalışmada da pandemi sürecinde yaşanan stres, anksiyete ve depresyonun kariyer iyimserliği üzerinde olumsuz etkilere neden olduğu belirlenmiştir. Literatürle uyumlu olarak bu çalışmada da katılımcıların kariyer endişeleri ortalamanın üzerinde bulunmuştur.

Katılımcıların iş umudu ortalamanın üzerindedir. Mansur ve Doğuç'un (10) çalışmasında da öğrencilerin genel umut düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu, gelecek planlarının bulunduğu, yaşamın anlamı ve amacına dair inançlarının olduğu ve kendi geleceğini inşa etme konusunda kararlı oldukları belirtilmiştir. Pandemi öncesi öğretmen adayı öğrencilerle yapılan bir çalışmada ise iş umudunun bu çalışmadan daha yüksek olduğu ($114,7 \pm 18,74$) belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, iş umudunun pandemi ile birlikte bir miktar azalmasına rağmen, halen ortalamanın üzerinde olduğu söylenebilir.

Çalışmada gelir durumu ile kariyer endişeleri ve iş umudu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre gelir durumu düşük olan öğrencilerin daha fazla kariyer endişesi yaşadığı ve daha düşük iş umudu olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde hem COVID-19 pandemisi öncesi hem de COVID-19 sürecinde yapılan çalışmalarda gelir düzeyi düşük olan üniversite öğrencileri için stres düzeyinin daha fazla olduğu saptanmıştır (29-32). Bu durumun gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin mezuniyet sonrası hemen iş bulma, ekonomik bağımsızlığını kazanma ve aileye olan yükünü azaltma istekleri ile açıklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışmada uzaktan eğitim için gerekli ortama sahip olmayan öğrencilerin daha fazla kariyer endişesi yaşadığı belirlenmiştir. Bu duruma öğrencilerin hemen iş bulma isteklerinin yanı sıra maddi sorunlar nedeniyle bilgi ve becerilerini yeterince geliştirememeye duyusunun neden olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde Kürtüncü ve Kurt (3) da yaptıkları çalışmada ekonomik nedenler, yaşanan yer, internet ve bilgisayara erişim gibi nedenlerle bazı öğrencilerin uzaktan eğitim ile ders takibi yapamadıklarını belirlemişlerdir. Uzaktan eğitim için elverişsiz ortamlarda bulunan öğrencilerin dersleri takip edemediği belirtilmiştir.

Kariyer amaçlarına ulaşmada önemli bir kavram olan iş umudu ile kariyer amaçlarına ulaşma konusunda endişeleri içeren kariyer endişeleri arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Buna göre katılımcıların iş umudu arttıkça kariyer endişesi azalmaktadır. Literatürde iş umudu ile kariyer iyimserliğini karşılaştıran çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalara göre iş umudu arttıkça kariyer iyimserliği de artmaktadır (33). Başka bir çalışmada ise pandemi sürecinde umutlu olmanın kariyer geleceği algısını olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (34). COVID-19 pandemisinin kariyer endişelerini artırdığı bilinmektedir. Bu doğrultuda koruyucu bir faktör olarak iş umudunun artırılmasının kariyer endişelerini azaltacağı öngörülmektedir.

Çalışmamızda katılımcılar kariyer endişesi yaşamakla birlikte iş umutları ortalamanın üzerindedir. Katılımcıların kariyer endişelerini etkileyen faktörlerden biri, uygulama becerilerinin yetersiz olduğunu düşünmedir. İş umudu ölçüğü maddeleri incelendiğinde, katılımcıların iyi bir işte çalışmaya layık olma, kendine saygı duyma gibi maddelere yüksek puanlar verdikleri görülmüştür. Bu durumun katılımcılara

karşılaştıkları zorluklarla baş etme, eksiklerinin farkında olma ve tamamlamaya çalışma yönünde katkı sağlayacağı, dolayısıyla kariyer endişelerini azaltacağı düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Pandemi dönemi hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kariyer endişeleri ve iş umutlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada katılımcıların yarısından fazlası teorik bilgilerini kısmen yeterli, uygulama becerilerini ise yetersiz bulmuştur. Katılımcıların kariyer endişeleri ve iş umutları ise ortalamanın üzerinde değerlendirilmiştir. Katılımcıların iş umutları arttıkça kariyer endişeleri azalmıştır. COVID-19 pandemisi sırasında kurumların sanal ortamlar için yeterli alt yapıya sahip olmaması, öğretim elemanlarının teknoloji kullanımını konusunda sınırlılıkları, öğrencilerin teknolojiye ulaşımının eşit olmaması gibi nedenlerle uzaktan eğitimde zaman zaman aksaklıklar yaşanmıştır. Ayrıca öğrencilerin hastalarla etkileşim kurma şansı ise oldukça sınırlı olmuştur. Bu sorunların öğrencilerin bilgi ve becerilerini yetersiz değerlendirmelerine neden olduğu düşünülmektedir.

Bilgi ve becerileri kazanmada yaşanan sorunlar ise kariyer endişelerinin artmasına neden olmuştur. Katılımcıların kariyer endişelerinin artmasına rağmen iş umutlarının yüksek olması olumlu bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, pandemi döneminde mezun olan hemşirelerle çalışacak yöneticilere yaşam boyu öğrenme odaklı gelişim programları hazırlamaları, oryantasyon sürelerini eğitimde ortaya çıkan aksaklıklar göz önünde bulundurularak planlanmaları ve çalışma ortamlarında hemşirelerin iş umutlarını artıracak girişimler yapmaları önerilmektedir.

Yazarlık katkısı: Çalışmanın tasarımı: BŞA, MK, GA, BA; Çalışma verilerinin elde edilmesi: MK, GA, BA; Verilerin analiz edilmesi: BŞA; Makale taslağının oluşturulması: BŞA, MK, GA, BA; İçerik için eleştirel gözden geçirme: BŞA; Yayınlanacak versiyonun son onayı: BŞA, MK, GA, BA.

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Conflict of interest/Çıkar çatışması: Yazarlar ya da yazı ile ilgili bildirilen herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

- 1.Çevirme A, Kurt A. Covid-19 pandemisi ve hemşirelik mesleğine yansımaları. ASEAD. 2020;7(5):46-52.
- 2.Tracy S, McPherson S. Navigating COVID-19 through an unfolding case study for undergraduate nursing students. J Nurs Educ. 2020;59(8):475-476.
- 3.Kürtüncü M, Kurt A. COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. ASEAD. 2020;7(5):66-77.
- 4.Taş AS, Köktürk Dalcalı B. Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinde mesleki güdülenme. AUHSJ. 2021;12(2): 418-424.
- 5.Albayrak Ö, Berber K, Uludağ E. Pandemi sürecinde hemşirelik esasları uygulama derslerinin uzaktan eğitim ile yürütülmesi konusunda akademisyenlerin deneyimleri. GÜSBED. 2022;11(1):220-228.
- 6.Sundarasan S, Chinna K, Kamaludin K, Nurunnabi M, Baloch GM, Bakr Khoshaim H, et al. Psychological impact of COVID-19 and lockdown among university students in Malaysia: Implications and policy recommendations. Int J Environ Res Public Health. 2020;17(17):6206.
- 7.Ece S. Covid 19 pandemi sürecindeki tam kapanma döneminde üniversite öğrencilerinin stres, depresyon ve kaygı düzeylerinin kariyer iyimserliğine etkisi. GAUN-JES. 2021;5(2):257-270.
- 8.Uğuz Arsu Ş. Covid-19 Pandemisinde öğrencilerin gelecek kaygılarının kariyer geleceği algısı ile ilişkisi. İşletme. 2022;3(2):95-114.
- 9.Beiter R, Nash R, McCrady M, Rhoades D, Linscomb M, Clarahan M., & Sammut S. The prevalence and correlates of depression, anxiety, and stress in a sample of college students. J Affect Disord. 2015;173:90-6.
- 10.Mansur F, Doğuç E. Covid-19 Pandemisinde üniversite öğrencilerinin umut düzeyleri. GAD. 2021;9(Özel Sayı):26-51.
- 11.Yılmaz AÇ, Açıl HÇ, Yaman Ö, Gül A, Aygin D, Karaman B. Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin perspektifinden COVID-19 salgını. In Süner A, Gülçatı U, eds. COVID-19 ve Sağlık Araştırmaları 3. Efeakademi Yayınları; 2021:194-206.
- 12.Perrone KM, Gordon PA, Fitch JC, Civiletto CL. The adult career concerns inventory: development of a short form. J Employ Couns. 2003;40(4): 172-180.
- 13.Şahin S, Özaydin S, Siyez DM. Yetişkin kariyer endişeleri ölçeği kısa formu: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. KPDD. 2019;2(2):166-193.
- 14.Hong PYP, Polanin JR, Pigott TD. Validation of the employment hope scale: Measuring psychological self-sufficiency among low-income jobseekers. RSWP. 2012; 22(3): 323-332.
- 15.Akın A, Hamedoglu MA, Kaya Ç, Sariçam H. Turkish version of employment hope scale: The validity and reliability study. IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal. 2013;4(11):54-68.
- 16.Tabachnick BG, Fidell LS. Using Multivariate Statistics (sixth ed.) Boston: Pearson; 2013.
- 17.Karaman F, Çakmak S, Yerebakan AN. COVID-19 pandemisinde hemşirelik öğrencilerinin eğitimi: uzaktan eğitim süreci ve etkileri. IGUSABDER. 2021;(15): 571-580.
- 18.Husky MM, Kovess-Masfety V, Swendsen JD. Stress and anxiety among university students in France during COVID-19 mandatory confinement. Compr Psychiatry. 2020;102:152191.
- 19.Mosolova E, Chung S, Sosin D, Mosolov S. Stress and anxiety among healthcare workers associated with COVID-19 pandemic in Russia. Psychiatr Danub. 2020;32(3-4):549-556.
- 20.Barğı G, Şahin E, Çimenli Ç. COVID-19 pandemisi sebebi ile uzaktan eğitim gören üniversite öğrencilerinde stres, anksiyete, depresyon ve fiziksel aktivite düzeylerinin incelenmesi. IDUHeS. 2021;4(2):159-168.
- 21.Varma P, Junge M, Meaklim H, Jackson ML. Younger people are more vulnerable to stress, anxiety and depression during COVID-19 pandemic: A global cross-sectional survey. Prog Neuropsychopharmacol Biol Psychiatry. 2021;109: 110236.

- 22.Didin M, Yavuz B, Yazıcı HG. COVID-19'un öğrencilerin stres, anksiyete, depresyon, korku düzeylerine etkisi: sistematik derleme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2022;14(1):38-45.
- 23.Savitsky B, Findling Y, Erel A, Hendel T. Anxiety and coping strategies among nursing students during the COVID-19 pandemic. *Nurse Educ Pract*. 2020;46:102809.
- 24.Majrashi A, Khalil A, Nagshabandi EA, Majrashi A. Stressors and coping strategies among nursing students during the COVID-19 pandemic: scoping review. *Nurs Rep*. 2021;11(2):444-459.
- 25.Michel A, Ryan N, Mattheus D, Knopf A, Abuelezam NN, Stamp K, et al. Undergraduate nursing students' perceptions on nursing education during the 2020 COVID-19 pandemic: A national sample. *Nurs Outlook*. 2021;69(5): 903-912.
- 26.Aslan H, Pekince H. Nursing students' views on the COVID-19 pandemic and their perceived stress levels. *Perspect Psychiatr Care*. 2021;57(2):695-701.
- 27.Mahmud MS, Talukder MU, Rahman SM. Does 'fear of COVID-19' trigger future career anxiety? An empirical investigation considering depression from COVID-19 as a mediator. *Int J Soc Psychiatry*. 2021;67(1):35-45.
- 28.Rahmadani R, Sahrani R. The role of stress during the COVID-19 pandemic in the future career anxiety of final-year students. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 2021;570:979-984.
- 29.Cao W, Fang Z, Hou G, Han M, Xu X, Dong J, et al. The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Res*. 2020;87: 112934.
- 30.Akpınar B. Öğretmen adaylarının stres düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından analizi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2013;21(3):229-241.
- 31.Öncü B, Şahin T, Özdemir S, Şahin C, Çakır K, Öcal E. Tıp fakültesi öğrencilerinde depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri ve ilişkili etmenler. *Kriz Dergisi*. 2013;21(1):1-10.
- 32.Tunç AY, Yapıcı G. Bir tıp fakültesindeki öğrencilerin depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin değerlendirilmesi. *Türk J Public Health*. 2019;17(2):153-168.
- 33.Mirzayev M. İş umudu ve kariyer iyimserliğinin bireysel kariyer planlamasına etkisi: yabancı uyruklu ve Türk öğrenciler üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, 2019.
- 34.Almıaçık E, Of M, Balkaş J, Tülemez S, Mirzayev M, Alferra H. Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve umutsuzluklarının kariyer geleceği algısı üzerindeki etkileri. *BMIJ*. 2021;9(1).248-266.